

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.н. Камелия Николова

Национална академия за театрално и филмово изкуство;
Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките

за представените трудове за участие в конкурса
за заемане на академичната длъжност ДОЦЕНТ (Режисура за драматичен театър),
в професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство,
научна специалност „Театрознание и театрално изкуство”,
обявен от катедра „Драматичен театър“ НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов
в „Държавен вестник“, бр. 38/ 28.04.2023 г., с единствен кандидат:
д-р Стилиян Драгомиров Петров

За участие в конкурса д-р Стилиян Петров е представил три театрални спектакъла, които е създал като режисьор през последните години: „Три сестри“ от А. П. Чехов, Театър „Възраждане“, премиера на 17 март 2023 г., „Нирвана“ от Константин Илиев, Театър 199, премиера на 17 декември 2021 г. и „За едно явление от електричеството“ по текстове на А. П. Чехов, Театър „Възраждане“, премиера на 30 ноември 2019 г.

Всички представени документи според изискванията на ЗРАСРБ, както и самата творческа, научна и педагогическа дейност, заявена от кандидата за участие в конкурса, отговарят на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“.

За обект на настоящата рецензия взимам изброените по-горе три спектакъла на Стилиян Петров, с които той е избрал да участва в конкурса за доцент по режисура за драматичен театър, както и имам предвид някои от останалите му постановки, критически отзиви и награди за режисьорската му работа и преподавателската му дейност като хоноруван асистент на проф. Маргарита Младенова по същата специалност от 2011 г. до днес в НАТФИЗ.

Трите спектакъла, с които д-р Стилиян Петров участва в конкурса са не само най-новите му постановки, но и, взети заедно, убедително обобщават и представят неговата театрална естетика и спектъра от сценични форми, в които той основно работи. Това ги прави особено подходящи за анализ и коментар по откритата процедура.

Преди всичко, трите представления демонстрират трайните предпочитания на режисьора към театъра, изграден върху драматичен текст или върху собствен авторски колаж от драматични и/или прозаични материали. Едновременно с това те представят и неговия ключов, бих го нарекла, определящ за работата му, интерес към драматургията на А. П. Чехов – от една страна, и от друга – към съвременната българска и европейска драма, в случая към „Нирвана“ (1982) на Константин Илиев. В своята 20-годишната режисьорска практика до днес (дебютът му е през 2003 г. със „Стълбище“ по Л. Петрушевска) Стилиян Петров работи по текстове на различни утвърдени през ХХ век и по-късни съвременни автори като българските драматурзи и белетристи Йордан Радичков, Димитър Димов, Емилиян Станев, Константин Илиев, Теодора Димова, Яна Борисова, Георги Господинов, Лило Петров и чуждите Маргьорит Дюрас, Никълъс Райт, Кристофър Хемптън, но особеният му интерес тук е към новата руска драматургия в лицето на Людмила Петрушевска и Пьотр Гладилин, по чийто текстове прави някои от най-значимите си представления, както и към пиесите на испанския драматург Жорди Галсеран, от когото поставя две заглавия.

Силното влияние от Чехов и пристрастието към неговото творчество определя, както беше споменато, цялостния режисьорски профил на Стилиян Петров, но към поставянето на пиесите и прозата му режисьорът пристъпва изключително внимателно и последователно. Досега той е направил само три спектакъла по Чехов – два по свои авторски адаптации на Чехови произведения – „Лятна история“ по „Дуел“ (ТР Сфумато, 2009) и „За едно явление от електричеството“ по мотиви от повести и разкази на писателя (Театър „Възраждане“, 2019), и „Три сестри“ (2023), който е първата му постановка на пиеса на Чехов. В първите си две представления режисьорът по-скоро открива, проследява и изследва различните „сюжети“, появяващи и разгръщащи се в творчеството на драматурга и чак след това се заема да представи един от най-травматичните сред тези „Чехови сюжети“ – сюжетът „Три сестри“.

Коментираните спектакли, както и всички постановки на Стилиян Петров, (значителна част от които съм гледала) ясно открояват една категорична характеристика на отношението на режисьора към драматичния и въобще към литературния текст, върху който изгражда представлението си. Като дългогодишен асистент на Маргарита Младенова и трайно свързан с концепцията и метода на работа на ТР Сфумато, той отделя изключително внимание на литературния материал. Преди всичко в работата му прави впечатление сериозното проучване на избрания текст, на цялостното творчество на неговия автор и на контекста, в който е създаден, последвано

от прецизно вглеждане и дълбоко навлизане в света на произведението. Театърът, който прави Стилиян Петров като цяло може да бъде отнесен към съвременния литературен театър. Да покаже на сцената света на драматичния/ литературния текст и своите пътешествия, находки и открития в него е същинският стремеж на режисьора. В най-добрите му постановки този подход дава убедителни резултати. Ненапрасно едни от най-отчетливо представящите посочената негова стратегия спектакли попадат в селекцията на престижни фестивали като Международния театрален фестивал „Варненско лято“, Фестивала на изкуствата „Аполония“, Друмеви театрални празници и редица други, и/ или са отличени с награди. През 2005 г. първата му постановка „Части от цялото“ по мотиви от Йордан Радичков е удостоена с ИКАР за дебют, а през 2020 г. авторският му спектакъл „За едно явление от електричеството“ по текстове на Чехов е номинирано за ИКАР и получава Наградата на Столична община за ярки постижения в областта на културата.

Подборът на спектаклите показва също и сценичните форми, в които Стилиян Петров предпочита да работи – камерното театрално представление и радиотеатъра. В светлината на горните разсъждения за увлечението на режисьора към задълбоченото и детайлно навлизане в текста чрез спектакъла това предпочитание намира своето естествено обяснение. Спектаклите му се стремят да накарат публиката да се вслуша в текста на сцената, да види, но и да чуе и проследи прочита на режисьора и актьорите, техните прозрения и тълкувания, както и да направи свои открития. За подобно усилие камерното пространство, създаващо условия за близка среща, за интимно, непосредствено общуване и възприемане на случващото се на подиума от зрителите в залата, безспорно е най-подходящото място. В радиотеатъра пък се засилва и интензифицира още повече личната и специфично интимна среща на актьора с текста – от една страна, и от друга – на зрителя слушател с долитащото от радиото единствено и само за него слово на драмата/ представлението.

Другата отличителна характеристика и важно качество на представените за участие в конкурса три спектакъла, както и на цялата режисьорска биография на Стилиян Петров е детайлната, задълбочена и всеотдайна работа с актьора. Той е от режисьорите, които не търсят толкова ярките визуални решения, дръзките изненадващи мизансцени и експресивни интонационни партитури, а по-скоро се съсредоточава върху финото разкриване и изследване на вътрешните движения в душите и съзнанието на персонажите и в цялостния сложен и многопластов свят на представяния текст. Така актьорът се превръща в неговата основна територия и средство за

изразяване. Стилиян Петров е режисьор, който се скрива, потъва в актьорите, оставяйки в същото време свои ненаатрапчиви, но флуидни и увличащи свои следи в представлението.

Тук е необходимо веднага да подчертая, че коментиранияте две основни характеристики на режисьорската стратегия на Стилиян Петров – прецизната, задълбочена и отдадена работа с текста и с актьорите не само отчетливо очертава неговия собствен артистичен профил, но и е особено подходяща и продуктивна в заниманията му със студентите, в дейността му на преподавател по режисура. Добър пример за това са неговите едновременно интересни като естетически факти и много полезни и убедителни като педагогически постижения учебни представления със студентите на проф. Маргарита Младенова, сред които бих открила „Репетираме Пирандело“ по „Шест лица търсят автор“ от Луиджи Пирандело (НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, 2013), „Код: Сазонов“ от Аркадий Аверченко (НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, 2014), „Жорди Галсеран – Дакота/ Верига от думи“ от Жорди Галсеран (Копродукция на ТР Сфумато и НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, 2008) и „Анданте“ от Людмила Петрушевска (НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, 2012).

Дори беглият анализ на изброените представления, както и на други учебни откъси и спектакли, подготвени в текущата работата със студентите, ясно показват още едно важно качество на Стилиян Петров. Става дума за неговото желание и усилие преди всичко сам да подреди, осмисли и изясни за себе си натрупания досегашен опит на активно работещ на професионалната сцена режисьор и на преподавател по театрална режисура и да го приложи в педагогическата си дейност. Точно това усилие да анализира извървяния от него път и да отсее от направеното онова, което е подходящо, креативно и работещо за студентите, които обучава, е и още един, при това особено ценен щрих в биографията на кандидата.

Нямам бележки по предложените материали за участие в конкурса.

Имам една препоръка към кандидата:

Необходимо е увеличи своите публикации, чрез които да поддържа и надгражда осмислянето и развиването на практическия си режисьорски и педагогически опит. Подготовката и писането на статии и по-обширни текстове върху тях и публикуването им в Годишника на НАТФИЗ и в други подходящи издания, достъпни за студентите, би подпомогнало както неговата творческа, така и педагогическата му дейност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: От представените материали по конкурса, както и от личните ми впечатления от д-р Стилиян Петров като интересен и задълбочен театрален режисьор и мой колега в преподавателската работа, съм убедена, че той е подходяща кандидатура за академичната длъжност *доцент* по режисура за драматичен театър в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов”. Като член на научното жури ще гласувам положително за неговия избор. Гласувам ДА.

12 септември, 2023 г.

Проф. д.н. Камелия Николова